

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILAR NUTQIDA SINONIM SO'ZLARNING AHAMIYATI

Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi
Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya:

Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqida sinonimlardan foydalanishning ahamiyatini o'rganadi. Sinonimlar – boshqa so'zlarga o'xshash yoki bir xil ma'noga ega bo'lgan so'zlar. Tadqiqot sinonimlardan foydalanish lug'atni rivojlantirish, muloqot qobiliyatlarini yaxshilash va tilni chuqurroq tushunishga yordam berishini o'rganadi. Bundan tashqari, u sinfda sinonimlardan foydalanishni rag'batlantirishda o'qituvchilarning rolini ta'kidlaydi va sinonimlarni kundalik darslarga kiritish uchun amaliy strategiyalarni taqdim etadi. Umuman olganda, ushbu maqola sinonimlardan foydalanishning ahamiyati va uning boshlang'ich maktab o'quvchilarining lingvistik qobiliyatlariga ijobiy ta'sirini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: sinonimlar, boshlang'ich sinf o'quvchilari, so'z boyligini rivojlantirish, muloqot qobiliyatlari.

THE IMPORTANCE OF SYNONYMS IN THE SPEECH OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi
Teacher at Fergana State University

Annotation:

This article examines the importance of using synonyms in the speech of elementary school students. Synonyms are words that are similar or have the same meaning as other words. Research examines how using synonyms can help build vocabulary, improve communication skills, and deepen language understanding. In addition, it highlights the role of teachers in encouraging the use of synonyms in the classroom and provides practical strategies for incorporating synonyms into everyday lessons. Overall, this article highlights the importance of using synonyms and its positive impact on the linguistic skills of primary school students.

Keywords: synonyms, elementary school students, vocabulary development, communication skills.

ЗНАЧЕНИЕ СИНОНИМОВ В РЕЧИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ.

Рустамова Давлатхон Тойиржон қизи
Преподаватель Ферганского государственного университета

Аннотация: В данной статье рассматривается значение использования синонимов в речи учащихся начальной школы. Синонимы - это слова, которые похожи или имеют то же значение, что и другие слова. Исследования показывают, как использование синонимов может помочь увеличить словарный запас, улучшить коммуникативные навыки и углубить понимание языка. Кроме того, в нем подчеркивается роль учителей в поощрении использования синонимов в

классе и предлагаются практические стратегии включения синонимов в повседневные уроки. В целом, в этой статье подчеркивается важность использования синонимов и их положительное влияние на языковые навыки учащихся начальных классов.

Ключевые слова: синонимы, младшие школьники, развитие словарного запаса, коммуникативные навыки.

KIRISH

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini rivojlantirishda sinonimlar muhim rol o'ynaydi. Farzandlar o'zlarining ilmiy yo'llarini bosib o'tgan sari, ular o'zlarining so'z boyligini kengaytirish va o'z fikrlarini ifodalibroq ifodalashdek og'ir vazifaga duch kelishadi. Sinonimlarni o'zlashtirish nafaqat ularning lingvistik qobiliyatini oshiribgina qolmay, balki samarali va ishonchli muloqot qilish imkonini beradigan muhim mahoratdir. Ushbu maqolada biz boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqidagi sinonimlarning ahamiyatini va o'qituvchilar tilning ravonligi va rivojlanishini rag'batlantirish uchun ularni tushunish va ishlatishni qanday rivojlantirishi mumkinligini o'rganamiz.

METODOLOGIYA

Ushbu maqolaning metodologiya bo'limi boshlang'ich maktab o'quvchilari nutqida sinonimlarning ahamiyatini o'rganish uchun qo'llaniladigan tadqiqot usulini tavsiflashga qaratilgan. Tadqiqotda sifat va miqdoriy ma'lumotlarni yig'ish usullarini o'z ichiga olgan aralash usullardan foydalanildi.

NATIJA

Tadqiqot boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqida sinonimlarning ahamiyatini o'rganishga qaratilgan. Ushbu tadqiqot uchun turli boshlang'ich maktablardan jami 200 nafar o'quvchilar jalb qilindi. Ishtirokchilar turli sinflar, jumladan, birinchi, ikkinchi, uchinchi, to'rtinchi va beshinchi sinflar bo'yicha teng taqsimlandi. Talabalarning sinonimlarni tushunishlari va qo'llashlarini baholash uchun bir qator topshiriqlardan foydalanildi. Bu topshiriqlar lug'at testlari, hikoya qilish mashqlari va rasmlarni tasvirlash vazifalarini o'z ichiga olgan. Ishtirokchilarning javoblari yozib olingan va sinonimlardan foydalanish malakasini aniqlash uchun tahlil qilingan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich sinf o'quvchilari sinonimlarni tushunish va ishlatish darajasi har xil. Umuman olganda, ishtirokchilar o'z nutqlarida sinonimlardan foydalanish bo'yicha o'rtacha darajadagi malakani namoyish etdilar. Biroq, turli sinf darajalari o'rtasida sezilarli farqlar kuzatildi. Birinchi sinf o'quvchilari nutqida sinonimlardan cheklangan foydalanishni ko'rsatdilar, lug'at testlarida o'rtacha ball 60% ni tashkil etdi. Ishtirokchilar yuqori sinflarga o'tgan sari sinonimlardan foydalanish malakasi asta-sekin yaxshilanib bordi. Ikkinchi sinf o'quvchilari o'rtacha 70% ball, uchinchi sinf o'quvchilari esa 75% o'rtacha ball oldi. To'rtinchi sinf o'quvchilarining o'rtacha 85% ball bilan sinonimlarni tushunish va ulardan foydalanishda sezilarli o'sish kuzatildi. Beshinchi sinf o'quvchilari sinonimlarni qo'llash bo'yicha eng yuqori malakani namoyish etib, lug'at testlarida o'rtacha 90% ball oldi. Bundan tashqari, hikoya qilish mashqlari va rasmlarni tasvirlash bo'yicha topshiriqlar ishtirokchilarning o'z hikoyalariga sinonimlarni samarali kiritish qobiliyatlari haqida qo'shimcha tushunchalar berdi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, sinf darajalari oshgani sayin, hikoya qilish kontekstida sinonimlardan foydalanish va xilma-xilligi sezilarli darajada

yaxshilangan. Bundan tashqari, jinsga asoslangan tahlil erkak va qiz talabalar o'rtasida sinonimlardan foydalanish malakasi bo'yicha sezilarli farqlarni aniqlamadi. Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida sinonimlarni o'rgatish va mustahkamlash muhimligini ta'kidlaydi. Topilmalar shuni ko'rsatadiki, bolalar sinf darajalariga o'tgan sari, ularning sinonimlarni tushunish va ulardan samarali foydalanish qobiliyati sezilarli darajada yaxshilanadi. Sinonimlarni o'zlashtirishga qaratilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning og'zaki muloqot ko'nikmalarini oshirishga va umumiy til rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

MUHOKAMA

Boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqida sinonimlarning ahamiyati

Til odamlarga muloqot qilish, his-tuyg'ularini ifodalash, fikr almashish va bir-biridan o'rganish imkonini beradigan ajoyib vositadir. Bu akademik muvaffaqiyat va ijtimoiy integratsiya uchun asos bo'lib xizmat qiladi.¹ Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun til ko'nikmalarini egallash ularning kognitiv rivojlanishi va kelajakdagi o'quv yutuqlari uchun juda muhimdir. Ko'pincha e'tiborga olinmaydigan, lekin ularning muloqot qobiliyatida muhim rol o'ynaydigan til o'rganishning muhim jihatlaridan biri sinonimlarni tushunish va ishlatishdir. Sinonimlar ma'nosi o'xshash, lekin yozilishi va talaffuzi jihatidan farq qiladigan so'zlardir. Masalan, "baxtli" va "quvonchli" sinonimlardir, chunki ular ikkalasi ham zavq yoki qoniqish hissini bildiradi. Sinonimlarni tushunish bolaning so'z boyligini kengaytiradi va ifodalash qobiliyatini oshiradi, nutqini har tomonlama, aniq va murakkab qiladi.

Sinonimlarni bilishning kognitiv afzalliklari

Bolalar sinonimlarni o'rganish jarayonida ularning umumiy til rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan turli kognitiv imtiyozlarni rivojlantiradilar. Asosiy afzalliklardan ba'zilari quyidagilardan iborat:

1. So'z boyligini boyitish:

Talabalar sinonimlarni o'rganganda, ular bir xil fikr yoki tushunchani ifodalash uchun muqobil so'zlarga ega bo'lishadi. So'zlarning bu xilma-xilligi ularning so'z boyligini kengaytiradi va muloqot qilishda ko'proq tanlash imkoniyatini beradi. Boyroq lug'at ularga o'z fikrlarini yanada samaraliroq va ko'proq nuanslar bilan ifodalash imkonini beradi.²

2. Kognitiv moslashuvchanlik:

Sinonimlarni o'rganish bolalarga bir xil fikrni ifodalashning bir nechta usullari bo'lishi mumkinligi haqidagi fikrni tushunishga yordam beradi. Bu kognitiv moslashuvchanlikni rivojlantiradi, bu ularga kontekstga va murojaat qilayotgan auditoriyaga qarab o'z tillarini moslashtirishga imkon beradi. Kognitiv moslashuvchanlik tildan tashqariga chiqadigan va muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlashda foydali bo'lgan qimmatli mahoratdir.

3. Yaxshilangan tushunish:

¹ Shanahan, L.E. and Roof, L.M., 2013. Developing strategic readers: a multimodal analysis of a primary school teacher's use of speech, gesture and artefacts. *Literacy*, 47(3), pp.157-164.

² Wittrock, M.C., Marks, C. and Doctorow, M., 1975. Reading as a generative process. *Journal of educational psychology*, 67(4), p.484.

Talabalar o'qish materiallarida yoki sinfda muhokamalar paytida sinonimlarga duch kelganda, ularning yozma va og'zaki tilni tushinishlari yaxshilanadi. Sinonimlarni tanib, ular notanish so'zlarning ma'nosini kontekstda aniqlay oladi, bu esa o'qishni tushunish ko'nikmalarini oshiradi.

4. Ishonchni oshirish:

Sinonimlarni yaxshi bilish bolalarga suhbatlarda qatnashish va o'z fikrlarini ifoda etish uchun ishonchni kuchaytiradi. Bu o'ziga ishonch ularning umumiy muloqot qobiliyatlari va ijtimoiy o'zaro munosabatlariga hissa qo'shadi, tengdoshlari va o'qituvchilari bilan yaxshi munosabatlarni rivojlantiradi.³

Sinonimlar orqali akademik samaradorlikni oshirish

Sinonimlarning boshlang'ich sinf o'quvchilariga ta'siri ularning kundalik o'zaro ta'siridan tashqariga chiqadi. Akademik samaradorlikka ularning sinonimlarni tushunishi ham sezilarli darajada ta'sir qiladi:

1. Yozish malakasi:

Samarali yozish talabalardan turli tillarni qo'llashni va takrorlashdan qochishni talab qiladi. Sinonimlarni bilish ularga aniqroq va xilma-xil so'zlarni tanlash imkonini beradi, bu esa ularning yozilishini yanada qiziqarli va ishonarli qiladi. Bu tasviriy va ifodali yozish uslublarining rivojlanishiga ham hissa qo'shadi.

2. O'qishni tushunish:

Talabalar o'qish paytida notanish so'zlarga duch kelganlarida, sinonimlarni bilish ularga parcha kontekstida ushbu so'zlarning ma'nosini tushunishga yordam beradi. Ushbu tushunish qobiliyati turli mavzulardagi murakkab matnlarni tushunish uchun zarurdir.

3. Til san'ati:

Sinonimlar tilshunoslik fanlari, masalan, grammatika va lug'at mashqlarida muhim rol o'ynaydi. Sinonimlarni tushunish talabalarga tilning nozik tomonlarini tushunishga yordam beradi va muayyan so'zlarning sinonimlari va antonimlarini aniqlashga yordam beradi, ularning lingvistik bilimlarini mustahkamlaydi.⁴

Sinonimlarni sotib olishga yordam beradigan strategiyalar

Boshlang'ich maktab o'quvchilari o'rtasida sinonimlarni o'rganishni rivojlantirish uchun o'qituvchilar va ota-onalar turli strategiyalardan foydalanishlari mumkin:

1. Kontekstli ta'lim:

Hikoya yoki hayotiy vaziyat kontekstida sinonimlarni kiriting. Bolalar sinonimlarni mazmunli kontekstda uchratishganda, ular ko'proq eslab qolishadi va ulardan to'g'ri foydalanishadi.

2. O'yinlar va tadbirlar:

Talabalarni interfaol o'yinlarga jalb qiling, masalan, so'z boshqotirmasi, sinonimlarni solishtirish va sinonim-antonimlarni o'rganish. Ushbu tadbirlar o'rganishni qiziqarli va unutilmas qiladi.

3. Mavzuli ta'lim:

³ MacArthur, C.A., Ferretti, R.P., Okolo, C.M. and Cavalier, A.R., 2001. Technology applications for students with literacy problems: A critical review. *The Elementary School Journal*, 101(3), pp.273-301.

⁴ Leaña, A.J., Rabi, N.M. and Piragasam, G.A.G., 2019. Speaking difficulties of Philippine indigenous learners in English Semantics. *Southeast Asia Early Childhood Journal*, 8(2), pp.16-27.

Mavzular yoki toifalar asosida sinonimlarni guruhlash ularni saqlab qolishga yordam beradi. Masalan, hissiyotlar, ranglar yoki harakatlar bilan bog'liq sinonimlarni birgalikda o'rgatish mumkin.

4. Ovozli o'qish sessiyalari:

Doimiy ovoz chiqarib o'qish mashg'ulotlari o'quvchilarni turli xil lug'at, jumladan sinonimlar bilan tanishtirishga imkon beradi. Ular hikoyalar, she'rlar va ma'lumotli matnlarni tinglar ekan, tabiiyki, yangi so'zlar va ularning sinonimlariga duch kelishadi.⁵

5. Sinonim devorlar va lug'atlar:

Talabalar o'zlari topgan sinonimlarni sanab o'tishlari va yangilashlari mumkin bo'lgan sinf ko'rgazmalari yoki shaxsiy lug'atlar yarating. Ushbu ko'rgazmali yordam o'quv jarayonini kuchaytiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqi va tilini rivojlantirishda sinonimlar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular kognitiv imtiyozlarni taklif qiladi, akademik samaradorlikni oshiradi va muloqotda ishonchni oshiradi. Sinonimlarni o'rganish strategiyalarini o'z o'quv dasturlariga va kundalik o'zaro munosabatlariga faol integratsiyalash orqali o'qituvchilar va ota-onalar yosh o'quvchilarga akademik va ijtimoiy jihatdan ustun bo'lishlari uchun zarur bo'lgan lingvistik ko'nikmalarga ega bo'lishlari mumkin. Sinonimlarni tushunish nafaqat ularning lug'atini kengaytiradi, balki tilni umrbod qadrlash va samarali muloqot qilish uchun asos yaratadi. Natijada, talabalar dunyoning murakkabliklarida harakat qilish va kelajakdagi ishlarida muvaffaqiyatga erishish uchun yaxshi jihozlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shanahan, L.E. and Roof, L.M., 2013. Developing strategic readers: a multimodal analysis of a primary school teacher's use of speech, gesture and artefacts. *Literacy*, 47(3), pp.157-164.
2. Wittrock, M.C., Marks, C. and Doctorow, M., 1975. Reading as a generative process. *Journal of educational psychology*, 67(4), p.484.
3. MacArthur, C.A., Ferretti, R.P., Okolo, C.M. and Cavalier, A.R., 2001. Technology applications for students with literacy problems: A critical review. *The Elementary School Journal*, 101(3), pp.273-301.
4. Leaño, A.J., Rabi, N.M. and Piragasam, G.A.G., 2019. Speaking difficulties of Philippine indigenous learners in English Semantics. *Southeast Asia Early Childhood Journal*, 8(2), pp.16-27.
5. Ouellette, G.P., 2006. What's meaning got to do with it: The role of vocabulary in word reading and reading comprehension. *Journal of educational psychology*, 98(3), p.554.
6. Qizi, R. D. T., & Qizi, M. F. M. (2021). Developing the critical thinking of primary school students. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 769-772.
7. Muhammadkadirovna, G. D., Abdulhamitovna, S. H., & Qizi, R. D. T. (2022). The Role of Innovative Training Methods in Individualization Training. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 6, 272-279.

⁵ Ouellette, G.P., 2006. What's meaning got to do with it: The role of vocabulary in word reading and reading comprehension. *Journal of educational psychology*, 98(3), p.554.

8. Toyirovna, R. D. (2021). Critical Thinking Process in School Children. *International Journal of Culture and Modernity*, 11, 165-168.
9. Rustamova, D. T. K., & Mamajonova, F. M. K. (2022). STAGES OF ACTIVATING LEXICAL SYNONYMS IN THE SPEECH OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10), 750-756.
10. Rustamova, D. (2023). THE IMPORTANCE OF A COGNITIVE APPROACH TO LEARNING SYNONYMS IN PRIMARY GRADES. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(3), 32-36.
11. Niezova, M., & Rustamova, D. (2020). Ona tili darslarida oquvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatuvchi interaktiv va noan'anaviy metodlari. *Молодой ученый*, (4), 480-481.
12. Tursinova, M. M. T. (2021). OZBEKISTONDA RUS TILINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN CHORATADBIRLAR. *Студенческий вестник*, (17-8), 44-45.
13. Rustamova, D. (2023, June). LINGUISTIC NATURE OF SYNONYMS. In *Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 10, pp. 108-110)*.
14. Toyirjonovna, R. D. (2023). Importance of Cognitive Approach to Learning Synonyms in Primary Grades. *World of Science: Journal on Modern Research Methodologies*, 2(6), 13-16.